

КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ЗОНИ

¹Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто основні підходи для розвитку рекреаційних зон. Наведено вимоги, яким повинні відповідати принципи побудови концепцій для розвитку рекреаційних зон. А також проаналізовано декілька сценаріїв розв'язання проблеми збалансованого розвитку рекреаційних зон у сільській місцевості та основні завдання, які необхідно виконати при реалізації концепції розвитку рекреаційних зон.

Ключові слова: рекреаційні зони, концепції, території, розвиток зон

Abstract

The main approaches for the development of recreational areas are considered. The requirements to be met by the principles of concept building for the development of recreational areas are given. Also, several scenarios for solving the problem of balanced development of recreational areas in rural areas and the main tasks to be performed in the implementation of the concept of development of recreational areas are analyzed.

Keywords: recreational areas, concepts, territories, development of zones

Вступ

Розвиток сучасного суспільства, процеси урбанізації призводять до руйнування природних ресурсів територій населених пунктів. Це призводить до погіршення екологічної ситуації в природно-антропогенній системі, і скороченню територій для рекреаційного використання.

Увсьому світі дедалі частіше обговорюються та вирішуються питання збалансованої соціально-економічної політики в сфері рекреації та відпочинку. Проте і досі немає загального підходу до організації планувальної структури рекреаційних зон та нормативного регулювання даної сфери послуг.

Основна частина

Питанням розвитку рекреаційних територій, та еколого-економічних проблем територіального розвитку в цілому присвячено багато праць таких вчених: В. В'юна, Т. Галушкіної, Л. Грановської, Г. Пашенцевої, А. Сохнича, М. Ступеня, А. Третяка, Н. Фоменка, С. Харічкова та інших. Проте, не зважаючи на велику кількість публікацій, питання залишається не до кінця вивченим [1].

Підхід до розвитку рекреаційних зон має бути комплексним і стійким [2]. Основними його завданнями є:

- забезпечення економічного зростання,
- підвищення рівня життя населення,
- установа демократичних форм впливу суспільства на процес розвитку,
- збереження культурної спадщини,
- збереження та покращення екологічного стану територій, якості середовища перебування, якості води (морської води і вод річкового басейну), повітря, біологічної й ландшафтної розмаїтості.

Тобто комплексність розвитку передбачає якісні збереження та розвиток ландшафту, природного розмаїття, ведення господарства на основі екологічної рівноваги, соціальної гармонії мешканців і відпочивальників.

Принципи побудови концепції повинні відповідати наступним вимогам:

- раціональне використання природних ресурсів;
- екологічна стабільність;
- врахування соціальних й економічних факторів;

- врахування гідрогеологічного стану берегової зони «море – берег».

На сьогоднішній день окремого нормативного документу, який би регламентував прописані нами принципи немає. Проте розвиток рекреаційних зон є складовою Концепції розвитку сільських територій, в якій сформовано причини виникнення проблем в даній сфері та можливі способи їх розв'язання, яку і розглянемо у розрізі тематики нашого дослідження.

Основними причинами погіршення екологічного стану сільських територій є [3]:

- відсутність цілісної послідовної державної політики, спрямованої на комплексний розвиток рекреаційних територій, в основі якої закладені потреби територіальних громад села, селища;
- недостатність обсягів державної фінансової підтримки;
- низький рівень забезпечення сільського населення соціальними та економічними послугами;
- неврахування екологічних вимог у виробничих процесах, що відбуваються на селі;
- низький рівень диверсифікації економіки сільських територій, що призводить до міграції сільської молоді, високого рівня безробіття та низьких доходів сільського населення, руйнування соціальної та інженерної інфраструктури;
- низький рівень підприємницької ініціативи;
- неготовність територіальних громад села, селища до ініціювання та участі у проектах місцевого розвитку;
- низька ефективність органів місцевого самоврядування у вирішенні проблемних питань розвитку рекреаційних зон;
- низький рівень внутрішніх та зовнішніх інвестицій в розвиток рекреаційних територій;
- обмеженість ресурсів місцевих бюджетів для розв'язання проблем;
- недостатність та неефективне застосування природоохоронних заходів;
- низький рівень інформаційно-просвітницької діяльності, спрямованої на створення позитивного іміджу, переваг та можливостей розвитку рекреаційних зон;
- стереотипний підхід до сільських територій як виключно просторової бази сільськогосподарського виробництва.

Метою концепції у сфері розвитку рекреаційних зон сільських територій є:

- досягнення гарантованих соціальних стандартів і покращення умов проживання сільського населення;
- охорона навколишнього природного середовища, збереження та відновлення природних ресурсів;
- створення умов для розширення можливостей територіальних громад села, селища для розв'язання існуючих в них проблем;
- цілісного розвитку територій на основі системного підходу до економічних, екологічних, соціальних, інформаційних факторів функціонування сучасного туристично-рекреаційного комплексу району.

За існуючих умов існує декілька сценаріїв розв'язання проблеми збалансованого розвитку рекреаційних зон у сільській місцевості.

Пасивний, стагнаційний. Пов'язаний із очікуваннями кращої фінансово-економічної ситуації в країні й регіоні, відновленням державного фінансування. Передбачається низька регулююча роль місцевих влад у стихійному процесі природокористування та регулюванні підприємницької діяльності. Залучення приватних інвестицій у сфері рекреації, де за рахунок прискореного економічного обороту можливе отримання прибутку – сфера дозвілля, розваг, індустрія харчування тощо на відміну від фінансування соціально значимих об'єктів загального користування – берегоукріплення, освітлення, комунальна інфраструктура.

Стихийний характер підприємницької діяльності може створити ситуацію, коли найбільш вигідні рекреаційні ділянки є освоєними, а менш привабливі рекреаційні угіддя перетворюються у стихійні звалища, на прибирання яких місцеві влади не мають бюджетних асигнувань.

Помірний, половинчастий. Приймаються формальні рішення на різних рівнях адміністративно-територіального управління з розвитку територій, стимулювання окремих видів діяльності, але без чіткого програмно-цільового механізму їх реалізації: термінів виконання, джерел фінансування, відповідальних, системи громадського контролю тощо. Окремі інноваційні проекти розвитку територій ініціюються та реалізуються найбільш соціально активними представниками органів влади чи територіальних громад. Інвестор продовжує займати вичікувальну позицію.

Територіальна громада у такому разі також стає стороннім спостерігачем вирішення питань розвитку територій, розподілу земель тощо, а мешканці використовуються у якості інструменту для прийняття рішень чи реалізації окремих проєктів.

У порівнянні з першою моделлю управління розвитком рекреаційних зон є певне просування уперед, однак такий шлях передбачатиме надто тривалий час трансформації змісту управління від переважно галузевого до функціонально-територіального.

Активний, інтегрований сценарій розвитку. Ґрунтується на наукових засадах управління розвитком рекреаційних територій. В основі процесу знаходиться зміна філософії управління, а саме – в переході від переважно галузевого підходу – до комплексного управління територією. Етапами управління розвитком у такому випадку стають аналіз та моніторинг природо-ресурсного потенціалу територій, визначення сприятливих та стримуючих сил та умов розвитку, визначення із залученням громади пріоритетів та напрямів розвитку території, організація, розробка програм і планів заходів, контроль та облік за процесом реалізації рішень.

Провідною рушійною силою стає активна територіальна громада. Креативними рішеннями громади стають органи самоорганізації населення та започаткування діяльності громадських організацій – агенцій місцевого розвитку. Критичною масою для інновацій достатньо 10 % мешканців.

Розробка механізму залучення інвесторів здійснюється через національні інвестиційні агентства, місцеві та регіональні агентства регіонального розвитку, із залученням приватних інвестицій відомих односільчан, зарубіжних товариств, фондів, конкурсних бюджетних коштів обласної державної адміністрації тощо.

На локальному рівні упорядковується рекреаційний бізнес, сертифікуються оздоровчі й туристичні заклади, що не мають національної сертифікації.

Місцева влада виконує не лише розподільчі функції, а й координуючі, представницькі, пропагуючи унікальність території та територіального продукту, народних промислів, ексклюзивних туристичних маршрутів, сприятливих умов для відпочинку та релаксу. Визначається спеціалізація туристично-рекреаційних комплексів району, формується об'єднаний міськрайонний орган управління рекреацією та курортами у межах рекреаційного району.

За умови реалізації третього сценарію господарський комплекс району отримує новий імпульс розвитку за рахунок переорієнтації на потреби туристів та рекреантів рекреаційного району [2].

Завдання, які необхідно виконати при реалізації концепції розвитку рекреаційних зон виділяють наступні:

Організаційно-інформаційні – полягають у створенні комісій у сільрадах, із можливістю залучення до них фахівців та науковців в даній сфері досліджень з інших територіальних одиниць. Які будуть займатись розвитком рекреаційних зон (розробка програм та планів дій, організація місцевого населення тощо) та інформаційною діяльністю (проєктування та формування рекреаційного образу території; створення електронної інформаційної карти рекреаційних об'єктів, рекламних інформаційних стендів про рекреаційні можливості території, тощо).

Економіко-правові – забезпечуватимуть аналіз, моніторинг і створення місцевого кадастру рекреаційних зон; розробка та набуття територіями району статусу курортів місцевого значення; визначення згідно нормативно-правовим вимогам зонального економічного ландшафту території для її господарського освоєння; проведення інвентаризації земельних ділянок з метою подальшого раціонального використання; проведення економічної оцінки туристично-рекреаційного призначення; розробка стратегії, інвестиційного паспорту території; визначення пріоритетних напрямів інвестування; визначення джерел інвестування; розробка плану забудови рекреаційних територій з визначенням рекреаційної спеціалізації території, тощо.

Інноваційні – полягають у поєднанні сучасного ринку рекреаційних послуг з природними компонентами та екосистемою території.

Інфраструктурні – забезпечення привабливості рекреаційної зони, завдяки її екологічному та естетичному стану, а не матеріально-виробничим фондам; транспортна доступність, якість та безпека послуг, тощо.

Соціальні – це досягнення високого рівня життя мешканців села; сприяння розвитку самоорганізації та самодостатності населення; розвиток природно-ландшафтних парків як територій збереження екосистем та місць відпочинку мешканців населеного пункту [2].

Висновки

Отже, розвиток рекреаційних зон є важливою складовою вдосконалення території, та знаходить своє відображення в законодавчих документах нашої держави, що тільки підтверджує важливість збереження та покращення місць для відпочинку та відновлення населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ступень Н. М. Теоретичні аспекти та сутність збалансованого розвитку рекреаційних територій / Н. М. Ступень // Ефективна економіка. – № 4. – 2017. – 47-54 с.
2. Концепція розвитку прибережної території Бердянського району [Електронний ресурс]. URL: berd-raurada.gov.ua.
3. Про схвалення Концепції розвитку сільських територій : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015 р. № 995-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995-2015-%D1%80#n8> (дата звернення: 02.05.2019).

***Нікітенков Володимир Олексійович** — студент групи БМ-19м, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: nikitenkov2018@gmail.com*

***Лялюк Олена Георгіївна** – канд. техн. наук, доцент кафедри будівництва, міського господарства та архітектури, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.*

***Nikitenkov Volodymyr**- student of BM-19m group, Faculty of Construction, Heat Engineering and Gas Supply,, Vinnitsya National Technical University, Vinnitsya, e-mail: nikitenkov2018@gmail.com*

***Lialiuk Olena** - Candidate of Technical Sciences, Associate Professor of the Department of Construction, Municipal Engineering and Architecture, Vinnitsya National Technical University, Vinnitsya.*